

A budakalászi Klinger-gyártól a BUDAFLAX Budakalászi Szövőgyáráig

Helyet keres egy értékes textilipar-történeti gyűjtemény

Kutasi Csaba

Az eredetileg Budakalászi Textilművek elnevezésű cég *Klinger Henrik* gyára volt, amely 1923-tól termelt. A Dunántúlon termesztett lenből és kenderből helyileg készült fonalat vasúton szállították Budakalászra, amely a szentendrei HÉV-ről leágazó iparvágányon jutott el a feldolgozó szövődébe és részleges kikészítőüzembe. Az államosítás után Budakalászi Szövőgyárként működött. Az 1963-ban több rostipari üzem összevonásával létesített BUDAFLAX Lenfonó- és Szövőipari Vállalat egyik gyáregysége lett ez a gyár is, egyúttal a nagyvállalat központja is itt Budakalászon kapott helyet (így lett a szentendrei HÉV állomása máig a Lenfonó megálló).

Gaján Vilmos 1957-től dolgozott az akkor Budakalászi Szövőgyár néven működő üzemben. Amatőr fényképészként az *Agoston Mihály* által vezetett fotóklub keretei között és segítségével folyamatosan fotózta a gyár műhelyeiben folyó munkát, megőrizte az üzemi rendezvényeket, kulturális és sporteseményeket. Idővel a gyár történetének feldolgozásával is foglalkozni kezdett, ipartörténeti tevékenységét kiterjesztette jelentős gyűjtőmunkára is. Az üzem működésével kapcsolatos anyagok, termékminták és egyéb relikviák megmentését annak ellenére folytatta, hogy 1990-ben a termelőtevékenység leállt, a budakalászi üzem sorsa az 1991. évi felszámolással meg-

A kiállítást mutatja be *Gaján Vilmos* ipartörténeti műtárgygyűjtő (baloldalon a varsói VIT-re készült terítő, középen felül nyomott fali textilnaptárak)

A szín- és fonákoldallal egyaránt használható Buda-garnitúra példa

Korabeli reklám- és mintaterv

pecsételődött. A tekintélyes gyűjtemény egy része időszakos kiállításokon látható volt. A nagyszámú műtárgyból álló anyag hányattatott sorsa ugyan átmenetileg rendeződött, amikor az önkormányzat segítségével az egykori üzem egyik csarnokában három helyiségben lehetett házi kiállítást és tárolóhelyet létesíteni. Sajnos „az idő vasfoga” kikezdte ezeket a helyiségeket, beáznak, a műtárgyak megóvása és teljesértékű megőrzése egyre kilátástalanabb.

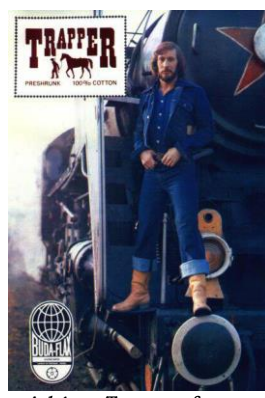
Gaján Vilmos textiles hagyományörző magángyűjteménye rendkívül sokrétű. A hajdani Klinger-gyár alaprajza (az egyes épületek az üzemcsarnokok nevével, az iparvágánnyal), az egykori termékminták egy részre megtekinthető. A harmincas évekből matrac- és rolóvásznakat, a napellenző-szöveteket, nyugágyanyagokat is bemutatja a kiállítás.

A leglátványosabbak talán a termékeket bemutató eredeti darabok. A vászonlepedő, törölköző, pohártörő mellett azok a finom damaszt asztalneműk, egyedi abroszok is megtalálhatók, amelyeket szállodák, éttermek, fürdők megrendelésére gyártottak. A kárpitozott bútorokhoz gyártott szövött és nyomott mintájú bútorvásznakból is izelítőt kap az érdeklődő. Megtekinthető az egykori slágertermék is, a mindkét oldalán használható, az asztal és

ágyterítőkből álló ún. Buda-garnitúra (vasárnap a színes oldalát, hétköznap az egyszerűbb kivitelű hátoldalát terítették fel). Egyes tematikus termékek, pl. az 1955. évi lengyelországi Világifjúsági és diáktalálkozóra (VIT) készült nyomott terítőt is kiállította a gyűjtő.

A gyár műszakitextil-termékei voltak a különböző ponyvák, hevederek, az ipari és mezőgazdasági zsákok, tűzoltótömlők, amelyeket a II. világháború után is gyártottak, fejlesztettek.

A nyomott és szövött minták tervezését több tervező végezte, a mintarajzok-

A híres Trapper farmer egyik plakátja

ból több is megtekinthető. A kor divatjának megfelelő, többszínű motívumokkal díszített sötétítőfüggönyök, abroszok, kisméretű terítők, pohártörlek is láthatók. Kuriózum az egy példányban készült Csodaszarvas-fali-kép, ami szintén helyet kapott a bemutatón. Az akkortájt divatos textilanyagú nyomott falinaptárak többféle stílusait is megismerhetik az érdeklődők. A sikeres Trapper farmer anyagát is bemutatja a kiállítás, ezt az 1970-es években Budakalászon kezdték gyártani, majd az igazi indigófestésű változatot a nagyvállalat csillaghegyi gyáregységben szőtték, ott végezték a kikészítést is (végül a nadrágok konfekcionálása is egy másik üzemegységben folyt).

A tablókön számos, Gaján Vilmos által készített fénykép látható. Ezek között nemcsak a budakalászi gyár

életébe kaphat betekintést a látogató, hanem a len nagyüzemi termesztését és feldolgozását is megismerheti.

A kiállítás jelenlegi állapotában sajnos nem tekinthető meg, az elhelyezés rendeződése után közölni fogjuk annak lehetőségét.

A műtárgyak jövőbeni bemutatásához kérünk a kedves Olvasóktól helyszíneljavaslatot, amelyet Textilipari Műszaki és Tudományos Egyesület titkárságára várunk az (1)201-8782 telefonszámon, ill. a titkarsag@tmte.hu email címre továbbítva.

Felhasznált irodalom

- [1] <https://www.budakalasz.hu/tortenelem-lenfonogyar/> – Sz. Tóth Judit cikke
- [2] <http://egykor.hu/budakalasz/budaflax---lenfono-es-szovoipari-vallalat/3276>